

המפקד שלנו

מאת יצחק שדה

המפקד שלנו, לכל דרגותיו, לא פאר לו ולא הדר. הכר הכרנו את היונקר הגרמני בגסותו הדוחה, בחיצוניותו האומרת: "שלטון הכוח, בוז לכל העולם שאיננו צבאי"; ראינו את הקצין הבריטי השומר מרחק בינו לבין אנשי השורה. יודעים אנו כי הצבא האדום מצא לנחוץ לענוד לכתמי קציניו אותות וציונים מיוחדים ולהעלותם על פני חייליו.

למפקד שלנו אין קישוטים מיוחדים ואין לו סימני הכר חיצוניים. כל צבא נותן לקציניו שלטון וכוח בעתות שלום ושלטון בלתי-מוגבל על החיים והמות בזמן קרב. שלטון המפקד שלנו הוא שלטון הבא מתוך הכרת השורה במפקדה. זהו רצון טוב שנהפך לחוק ולמשמעת. והמפקד צריך באישיותו לגלם את הרעיון שלמענו אנו נלחמים.

סימני-ההכר החיצוניים של קציני צבאות העולם הנם ביטוי לכוח השלטון של ממשלותיהם, העומדות מאחריהם. הם שליחי השלטון ועושי דברו. מפקדנו — הוא ביטוי לכוח ההתנדבות והרצון שלנו.

סח לי פעם מפקד בריטי: "לרוב קצינינו דרוש הדיסטאנס ביניהם לבין חייליהם, למען לא יראו אנשי השורה כי מתחת למדים חסרה האישיות. יש לקצינינו ידיעה טכנית גדולה, וכדי לאפשר את ניצולה דרוש להם שלטון על האנשים — ואינה הכרחית לשם כך גם האישיות".

הידיעה הטכנית דרושה לנו מי כמה וכמה. אבל רק אישיותו של המפקד יכולה לעמוד לו כדי להגדיל את השפעתו על פקודיו וכדי להחדיר בהם את החכמה, אשר כתוצאה ממנה תבוא משמעת הפעולה. המשמעת מוכרחה להיות טוטאלית, התוצאה מוכרחה להיות מאכסימלית. משום כך תלוי אצלנו הכל באישיותו של המפקד.

וייול, המצביא הבריטי, הגדיר שלוש תכונות הדרושות למפקד: 1. מרץ ויזמה; 2. כושר אדמיניסטרטיבי טוב (כשרון הנהלת עבודה); 3. ידיעת המקצוע וכשרון המנהיגות בקרב.

כל אלה דרושים למפקד שלנו. אבל להוסיף לכך גם את כשרון החברות — ומידת הטקט, כדי שכשרון החברות לא יפריע למפקד לנצל את כשרונותיו האחרים.

אנשינו רואים את המפקד יום-יום: בעבודה, בנופש, בחדר, ביחסיו לחברה. בכל המקרים עליו להיות לדוגמה. אין לו כל זכויות-יתר תמורת חובות-היתר המוטלות עליו: אחריות גדולה; ובשעת קרב — יתר סיכון. על כן צריך המפקד שלנו לטפח ולהעלות את אישיותו, להעמיק את הכרתו, לשכלל את כליו הרוחניים. אזי יתייחס אליו כל חבר בשורה בכבוד ויעזר לו במילוי תפקידו הקשה.

אם נזכור גם שמפקדינו, רובם ככולם צעירים בניל ובמקצוע — הרי את תפקידם יוכלו למלא רק על-ידי עזרה מכסימלית איש לרעהו, ובחברות טובה.

משתתף ורע

יצחק שדה מן המשתתפים הראשונים של "מערכות" היה, עוד בימי הקבצים ה"מוסויים" אשר קדמו להופעתו התקינה של הירחון (מאז שלהי 1939). והוא היה גם אחד המתמידים ביותר. לגבי במתו של צבא מתהווה — צבא-עובר, אשר כל התחלה בתוכו היתה קשה, בהיותה מניחת-יטוד ומפלטת-נתיב — אין הציון הזה מקל-הערך. יש בו עצמו כדי להביע יחס ולעורר הערכה. אולם שנים רבות היה יצחק שדה ל"מערכות" הרבה יותר מזה. מראשית הצעדים להקמת הירחון, משהחליט י"ר הנהלת-הסוכנות, של אז, לאשר את דבר הקמתה של "במה לגאליה", מחנכת ומכשירה, לארגון-ההגנה — היה יצחק אחד מתוך קבוצת המיעצים והמעודדים הקטנה. קבוצה זו, שנמנו עליה גם אליהו גולומב ודוב הוז, ואחדים אחרים החיים אתנו — תרמה רבות להבהרת הרקע, לגישוש אחר שבילים, לטביעת דפוסים ראשונים למחשבה הגנתית-הצבאית שלנו.

לא תמיד עלו דעותיו והערכותיו של יצחק בקנה אחד עם דעת המערכת, או מוסדות ההדרכה והמבצעים של כוחות-ההגנה, ולא תמיד היו זהות עם חומר אחר, מסוגים שונים, שהוגש על-ידי הירחון לקוראיו. אולם תמיד היה בהן ענין, עלתה מהן רוח-המקוריות, והיה טמון בהן "Common Sense" אלמנטרי משכנע. ואלה גרמו שתהינה, לפחות, לנקודת-מוצא מעניינת לבירור-מושגים פורה ומקדם — אחת מתעודותיה העיקריות של כל במה צבאית. מעל לכל היה יצחק, לקבוצת עמלי-ה"מערכות" המתמידה, הקטנה — רע מעודד, שותף לשיחה, מעורר נקודות-ראיה חדשות, מחדש הערכות. עזרתו זו "הסתננה" לתוך מלאכת בנינה של במה הגנתית-צבאית, שבבילים שונים, אף מחוץ לתחומם של הפרקים והרשימות אשר תרם לה.

דברים אלה נתפרסמו בחוברת "מערכות" ע"ה, הראשונה אחרי מותו.